

ВІДДІЛ НАУКОВОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

Створення і становлення відділу бібліографії (з архівних джерел 1940–1962 рр.)

Наталія Рибчинська

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБУ ім. В. Стефаника*

Про заснування, персональний склад і основні напрями роботи відділу впродовж 1940–1962 рр.

Ключові слова: довідково-консультаційна робота, бібліографічний покажчик, плани і звіти роботи, завідувач відділу.

On the establishment, personnel, and main areas of work of the Department from 1940 to 1962.

Keywords: information and consultation Work, bibliographic Guide, Head of the Department, work plans and reports.

Об основании, персональном составе и основных направлениях работы отдела на протяжении 1940–1962 гг.

Ключевые слова: справочно-консультативная работа, библиографический указатель, планы работы и отчеты, заведующий отделом.

Відділ бібліографії, який належить до провідних наукових підрозділів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, створено в структурі Львівської філії Бібліотеки АН УРСР відповідно до наказу № 69 від 29 серпня 1940 р. тодішнього директора філії Якова Зайкина [21]. Відділ очолила *Марія Гудзович**, запрошена на цю посаду з Києва. Її заступником було призначено *Антоні Генсьорського***, який одночасно

© Рибчинська Н., 2010

* **Гудзович Марія Львівна** (1910–?) — єврейка, член ВКП(б), мистецтвознавець. Закінчила Московську консерваторію, у 1938–1940 рр. працювала на посаді в. о. доцента у Київському державному театральному інституті. З 6 серпня 1940 р. призначена керівником відділу бібліографії Львівської філії Бібліотеки АН УРСР. З початком війни влітку 1941 р. евакуювалась зі Львова, подальша її доля невідома.

** **Генсьорський Антін Іванович** (1890–1970) — відомий український мовознавець, кандидат філологічних наук (1957), один із авторів «Польсько-українського словника» та «Словника староукраїнської мови».

вважався консультантом з питань російської мови і літератури. Крім того, до штату відділу входило ще 7 консультантів: з української мови і літератури — *Григорій Гануляк*, загальної історії — *Юліан Пельц*, польської мови і літератури — *Адам Харшевський*, західних мов і літератур — *Юліан Пишбось*, освіти і педагогіки — *Юзеф Скочек*, технічних наук — *Ізраїл Райх*, економічних наук — *Юзеф Халасінський*. Кожен із консультантів мав відповідну фахову освіту і використовував свої знання для надання консультацій і усних довідок, підготовки письмових довідок і укладання рекомендаційних списків літератури. У складі відділу функціонував кабінет бібліографічної літератури (довідково-бібліографічне бюро) під керівництвом Ю. Скочека. У його розпорядженні був ще один працівник — *Абрагам Зайнфельд*, якого невдовзі замінив *Гергард Ваксман*. У бюро, яке працювало з 10 год. ранку до 11 год. вечора, читачі могли відразу отримати довідки та консультації, що не вимагали ґрунтовних розшуків. Черговими у відділі бібліографії призначили *Дарію Бандрівську* та *Анну Розенбуш*. Отже, загалом у 1940 р. відділ налічував 12 працівників. При організації нового підрозділу було використано досвід радянських бібліотек, зокрема ЦНБ АН УРСР, у структурі якої теж працювала група консультантів й існувало довідково-бібліографічне бюро [8, с. 249-250].

В архіві ЛННБУ ім. В. Стефаника збереглися плани і звіти відділу бібліографії [9; 10; 38; 39], які дають уявлення про основні напрямки роботи у передвоєнний період. Одним з першочергових завдань відділу стало *формування власного довідково-*

Закінчив університет у Санкт-Петербурзі. З 1921 р. тимчасово працював, а в 1924–1939 рр. очолював бібліотеку «Народного Дому» у Львові. З утворенням Львівської філії АН УРСР працював тут на різних посадах. Наприкінці серпня 1940 р. призначений заступником завідувача відділу бібліографії, невдовзі був переведений до «Музею книги». Під час німецької окупації керував бібліотекою «Народного Дому», яка входила до складу Державної бібліотеки м. Львова. В серпні 1944 р. призначений завідувачем відділу українських стародруків, з листопада цього ж року — головним бібліотекарем відділу стародруків, а з травня 1946 р. — завідувачем відділу «Музей книги». В 1949 р. був переведений на посаду наукового співробітника до Львівського відділення Інституту мовознавства ім. М. Рильського АН УРСР.

бібліографічного фонду. Певну підготовчу роботу у цьому напрямку провів Ю. Халасінський, котрий з січня 1941 р. займався формуванням картотеки довідково-бібліографічної літератури з фондів Львівської філії БАН УРСР для кабінету бібліографії [13, арк. 34-35, 42-47]. Після утворення відділу бібліографії така література склала ядро його підручного фонду. Профільні видання відбирались також безпосередньо із відділу концентрації, створеного внаслідок зведення фондів відомчих, громадських і особистих бібліотек, ліквідованих з приходом радянської влади. За поданими М. Гудзович відомостями, у березні 1941 р. підручний фонд відділу бібліографії налічував близько 7 тис. од. зб. [1]. Було зібрано велику кількість загальних та спеціальних енциклопедій різними мовами, довідників та бібліографічних покажчиків з багатьох галузей знання, адресних книг і путівників. Окремої згадки заслуговує збірка словників (170 назв), серед яких зустрічались доволі рідкісні мовні комбінації: вірменсько-італійський, осетинсько-німецький, грузинсько-французький, тунгузько-російський та інші. Цікавою була колекція правових документів різних країн, зокрема «Кодекс Юстиніана», «Руська Правда», «Кодекс Наполеона».

Належно сформований підручний фонд забезпечував виконання головного завдання відділу — *консультативно-довідкового обслуговування читачів*. Запити надходили від львів'ян та мешканців інших міст, зокрема Києва, Полтави, Харкова, Москви, Ленінграда, Самарканда та ін. Більшість запитів стосувались проблем літератури, економіки, історії [14]. Кількість наданих читачам довідок і консультацій поступово зростала: якщо в ІІІ кварталі 1940 р. було надано 152 консультації і 45 довідок, то в І кварталі 1941 р. — 234 консультації та 208 довідок. З-поміж інших виділимо досить ґрунтовні списки літератури на теми: «Бібліографія фізичної географії Польщі» (1 556 назв), «Географічне положення великих міст світу» (734 назви), «Монографії про великі міста світу» (510 назв). Цікаво, що довідки більшого обсягу виконувались на госпрозрахункових засадах і замовників попереджали про необхідність їх оплати (1 крб. за кожен назву бібліографічного списку). Траплялись і проблеми з розрахунками. Так у звіті за І квартал 1941 р. М. Гудзович згадує про те, що за дві виконані теми відділ грошей не отримав і робить висновок про необхідність укладання офіційного договору перед виконанням робіт [9, арк. 3].

Працівники відділу підготували чимало рекомендаційних списків літератури до знаменних і пам'ятних дат, надавали також допомогу в організації книжково-ілюстративних виставок у бібліотеці.

Задля інформування громадськості *про відділ бібліографії* було підготовлено радіопередачу і статтю у газеті «Вільна Україна» [1]. Аналогічну інформацію М. Гудзович надіслала на прохання Всесоюзної Книжкової Палати до її збірника «Советская библиография». Відомості про довідково-консультативну роботу львівських бібліографів викликали в Москві зацікавлення, і завідувач відділу отримала пропозицію написати на основі надісланої замітки ширшу статтю [14, арк. 1].

На початку 1941 р. здійснено перші кроки для налагодження *науково-бібліографічної роботи*: відділ бібліографії спільно з відділом мистецтва започаткував формування краєзнавчої картотеки, в якій передбачалось з максимальною повнотою зібрати літературу про Західну Україну. Одночасно планувалось видання бюлетеня нових книжкових надходжень та журнальних і газетних статей про західні області УРСР.

Оскільки львівські бібліографи були зобов'язані вивчити методичні засади бібліографування на основі марксистсько-ленінської ідеології та засвоїти уніфіковані правила бібліографічного опису, проведено три наради для обговорення загальних теоретичних засад роботи, опрацьовано інструкції бібліографічного опису книг, творів образотворчого мистецтва, карт. Серед архівних документів ми розшукали чорновик «Інструкції по обробці бібліографій для краєзнавчої картотеки західних областей України», яку, вочевидь, склав Ю. Халасінський [15, арк. 1-4]. У ній подано досить детальні методичні вказівки щодо опрацювання джерел, систематизації картотеки, правил бібліографічного опису та способу заповнення карток (зі зразками). Розпочинати роботу рекомендувалось із підготовки списку джерел, з-поміж яких головне місце мали посісти бібліографічні посібники. Такий список «Бібліографія бібліографії західних областей України» (93 назви), що теж зберігся серед архівних документів відділу рукописів, засвідчує добру обізнаність укладача з бібліографічними джерелами і його неупередженість стосовно авторів [15, арк. 5-10]. У перелік потрапили бібліографічні посібники, упорядниками яких

були: В. Доманицький, П. Зленко, І. Кревецький, І. Калинович, І. О. Левицький, Є. Пеленський, І. Свенціцький, І. Чепига та ін. Реалізації накреслених планів перешкодила німецька окупація Львова.

Персональний склад відділу, який на час утворення налічував 12 осіб, постійно змінювався. На 1 квітня 1941 р. тут вже працювало 6 нових працівників: *Яніна Піщковська, Марія Полячек, Роман Гродецький, М. Стадник, Казимира Іловська, Генрика Гімпель*. Натомість звільнились з різних причин А. Генсьорський, Ю. Пшибось, Г. Ваксман, Ю. Пельц, А. Розенбуш, Ю. Скочек. Загалом у передвоєнний період у відділі в різний час працювало близько 20 осіб різної національності (поляки, українці, євреї). Деякі відомості про згаданих працівників можна віднайти в їх особових справах, що зберігаються в архіві ЛННБУ ім. В. Стефаніка. Інтелектуальний рівень більшості консультантів був досить високим: наявність вищої, переважно університетської освіти, знання іноземних мов, досвід у галузі наукових досліджень. Шестеро осіб (Г. Ваксман, Ю. Халасінський, Ю. Скочек, М. Полячек, К. Іловська, Р. Гродецький) мали звання доктора. А один з них, Г. Ваксман, був одночасно доктором права і доктором політичної економії.

Від часу заснування відділу бібліографії і до початку війни у складі цього структурного підрозділу працював західноукраїнський письменник і видавець Григорій Гануляк, власник видавництва «Русалка». У його особовій справі збереглася заява з проханням надати роботу в бібліотеці. Він писав: «В мене є охота до праці, та організаційний хист, так що, одержавши працю при Бібліотеці Академії Наук, я можтиму всеціло посвятити свій досвід і знання для добра тієї ж Бібліотеки» [34, арк. 21].

Антін Генсьорський пропрацював у відділі бібліографії зовсім недовго і згодом очолив створений при бібліотеці «Музей книги». Зазначимо, що А. Генсьорський — один з укладачів першого бібліографічного покажчика, який видала бібліотека [6].

Найбільше у відділі було поляків, деякі з них — доволі відомі особи. Бібліотекар-архівіст, дослідник історії Львова Юзеф Скочек, потрапив до бібліотеки за рекомендацією академіка К. Студинського, який писав: «Д-р Скочек є добрим науковим бібліографом, що видав друком чимало праць, тому його кандидатуру

широ підтримую» [37, арк. 133]. Окремо подано список 15 друкованих праць Ю. Скочека. З огляду на різнобічні знання й попередній фах саме йому доручили очолити довідково-бібліографічне бюро.

Консультантом відділу бібліографії був польський поет-авангардист Юліан Пшибось [36], який взяв активну участь у підготовці розгорнутої книжково-ілюстративної виставки, присвяченої 85-ій річниці з дня смерті Адама Міцкевича. Виставка складалась з 11 розділів, у 57 вітринах експонувалось понад тисячу книг, рукописів, фотографій, малюнків, дереворитів, літографій, медалей, печаток. Каталог цієї виставки належить до перших друкованих видань бібліотеки [16]. У відділі Ю. Пшибось пробув недовго і вже наприкінці 1940 р. перейшов на літературну роботу до польського журналу «*Nowe widnokręgi*», який виходив у Радянському Союзі під редакцією Ванди Василевської.

Консультантами відділу бібліографії працювали також літературознавець Адам Харшевський, соціолог Юзеф Халасінський і Марія Полячек, географ, історик, педагог, учасниця польського антифашистського руху.

Відомостей про першого керівника відділу бібліографії Марію Гудзович, на жаль, небагато [35]. Мистецтвознавець за фахом, вона цікавилась історією української архітектури. У газеті «*Пролетарська правда*» за 27 вересня 1939 р. опублікувала статтю «*Архітектурні пам'ятники Львова*». Попри те, що Марія Гудзович не була бібліотечним фахівцем, вона посіла відповідальну керівну посаду, позаяк дирекція бібліотеки охоче приймала на роботу приїжджих членів ВКП(б). Основне завдання комуністів, які мали бути у кожному відділі, полягало у пропаганді марксистсько-ленінського світогляду серед місцевого населення. Втім складається враження, що М. Гудзович намагалася справно виконувати і свої безпосередні професійні обов'язки. Передусім їй довелось вирішувати організаційні та кадрові питання, подбати про налагодження зв'язків з бібліотеками Києва, Москви, Ленінграда, інформувати широку громадськість про новостворений відділ. Її призначено відповідальною за організацію і ведення картотеки краєзнавчої літератури. Організаційну роботу завідувач намагалась поєднувати з науково-дослідною. Друкувалась

у пресі. Крім уже згаданих статей, їй належить публікація у «Вільній Україні» про І. Франка [3], а в відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника зберігається чорновий варіант її статті про художника І. Труша [2].

Зліквідована в роки німецької окупації Львівська філія БАН УРСР відновила свою роботу в серпні 1944 р. Але, згідно з архівними даними, у 1944–1948 рр. відділ бібліографії як окрема штатно-фінансова одиниця в структурі бібліотеки не існував. У річному звіті про роботу бібліотеки у 1946 р., зокрема, записано: «Бібліографічний відділ існував у філіалі Бібліотеки Академії Наук у Львові не формально, а тільки фактично, тобто виконуючи свою працю *без утатів*, тільки за рахунок коротше чи довше триваючих «позичок» працівників із інших відділів» [12, арк. 12]. Співробітники, які займались науково-бібліографічними дослідженнями, числились у штаті відділів опрацювання, рукописів, обслуговування.

З кінця 1945 р. роль організатора і координатора бібліографічної роботи у бібліотеці взяв на себе Ярослав Дашкевич (1926–2010). У майбутньому відомий вчений, професор, мав тоді лише 20 років, але завдяки своїм неординарним інтелектуальним та організаторським здібностям, амбітності й харизмі він згуртував навколо себе групу працівників, котрі цілеспрямовано провадили бібліографічну роботу за єдиним планом. Основні напрямки цієї роботи висвітлено в окремії публікації [43]. Усю документацію, зокрема плани і звіти [11; 12; 44-46], Я. Дашкевич підписував як завідувач відділу, хоча ця структура існувала тільки *de facto*, а не *de jure*.

Основне місце у планах відділу посідала *науково-бібліографічна робота*. Зусилля колективу бібліографів були спрямовані передовсім на виконання головної теми — «Бібліографія української книги 1798–1914 рр.», запроєктованої спільно з БАН УРСР під загальним керівництвом тодішнього директора академічної бібліотеки, видатного українського бібліографа та книгознавця Юра Меженка. У проєкті, крім Ярослава Дашкевича, були задіяні Костянтина Малицька, Осип Суховерський, Уляна Сітницька, Марія Штеліга. При потребі до роботи залучались Володимир Гумецький, Анна Капустій, Михайло Яцків, Ізидора Сімович.

Це були поважні високоосвічені люди з університетською освітою або й з науковим званням, які з приходом радянської влади втрапили свої посади й заробіток. Я. Дашкевич, як завідувач відділу, вважався одночасно виконавцем і керівником теми. Докладні відомості про перебіг роботи відображено у листуванні Ю. Меженка та Я. Дашкевича цього періоду [19].

У грудні 1945 р. в БАН УРСР відбулась нарада, на якій обговорювались основні засади, завдання і напрями майбутньої роботи [20]. Львівські бібліографи були зорієнтовані передовсім на опрацювання джерел, що реєстрували західноукраїнську книгу, зокрема каталогів колишньої бібліотеки НТШ, друкованих бібліографічних покажчиків і рукописних матеріалів І. О. Левицького, В. Дорошенка, І. Калиновича.

Завдяки чіткому плану дій та цілеспрямованому керівництву Ю. Меженка робота в Києві та Львові просувалась дуже швидко. Всі картки бібліографи писали у двох примірниках для взаємного обміну, оскільки у кожній бібліотеці велась рівнобіжна картотека. В середині 1946 р. сформовано її основний кістяк обсягом 19 тис. назв, наступний етап передбачав наочну звірку книг. Для цього на нараді в Києві у вересні 1946 р. було затверджено спеціальну інструкцію для науково-бібліографічного опису книг і їх анотування. На жаль, вона досі не виявлена ні у Львові, ні в Києві. Оскільки опис видань був доволі складним, вирішено провести обмін першими пробними схедами однакових книг.

Після певної підготовки і вивчення інструкцій львівські бібліографи у листопаді розпочали наочну звірку книг і продовжували її у першому півріччі 1947 р., але вповні заплановану роботу виконати не вдалося. На засіданні Президії АН УРСР 4 квітня 1947 р. Ю. Меженкові, як відповідальному редактору й автору, було вказано на наявність «буржуазно-націоналістичних» концепцій у «Науковому збірнику Бібліотеки АН УРСР». У травні він подав заяву на звільнення від обов'язків директора бібліотеки і через деякий час виїхав до Ленінграда [65, с. 45]. «Бібліографія української книги» була приречена. У Києві роботу припинили раніше, натомість львівські бібліографи, за свідченням Я. Дашкевича, деякий час ще продовжували працювати неофіційно:

велось доповнення картотеки і опис книг «de visu». Було виготовлено у двох примірниках для Києва і Львова машинопис половини першого тому «Бібліографії української книги», що хронологічно охоплював 1798–1860 рр. Доля кийівського примірника невідома, а львівський зник після арешту Я. Дашкевича [20, с. 4].

Однак залишилась картотека української книги, що налічувала понад 20 тис. назв. Близько 50 років ця картотека зберігалась у відділі бібліографії нашої бібліотеки, і треба віддати належне завідувачу відділу М. Гуменюкові, який у 1954–1988 рр. не допустив її знищення чи розпорошення. Спроби М. Гуменюка привернути увагу до картотеки у 60-х рр. не увінчались успіхом [4]. Видати її вдалось тільки після здобуття Україною незалежності [42].

«Бібліографія української книги» була головною, але не єдиною темою, над якою у повоєнні роки працював відділ. З 1945 р. Я. Дашкевич збирав матеріали до «Словника українських псевдонімів, криптонімів та криптограм», однак роботу завершити не встиг через арешт у 1949 р. Частину праці обсягом 2 500 назв у 1950 р. було виготовлено у вигляді машинопису для службового користування під назвою «Матеріали до словника псевдонімів українських письменників, вчених та громадських діячів за 1800–1916 рр.», щоправда з купюрами і без зазначення авторства.

Заслуговує на увагу ще одна тема — «Бібліографія української дитячої літератури» від найдавніших часів до 1946 р., над якою працювала *Костянтина Малицька* (1872–1947), відома громадська діячка, педагог, автор шкільних підручників та художніх творів для дітей. Картотека дитячої книги, яку вона збирала, згідно з архівними даними, налічувала 2 977 карток [11, арк. 2]. Проте після смерті укладача тему було закрито. Про подальшу долю картотеки, на жаль, нічого невідомо.

Підготовка серії видань краєзнавчого характеру «Матеріали до бібліографії західних областей УРСР» провадилась у декількох напрямках. «Бібліографію енергетичних ресурсів західних областей УРСР» опрацював *Олександр Павенцький* (1890–1983), правник, доктор юридичних наук, поліглот. Машинопис покажчика у трьох частинах, оформлений у 1948 р. (зберігається у відділі бібліографії), налічує 4 565 бібліографічних записів різними мовами

й містить цінні відомості про природні багатства регіону: водні ресурси, нафту, газ, вугілля, торф, ліси. Крім того, О. Павенцький збирав матеріали до «Бібліографії мінеральних ресурсів західних областей УРСР», а колишній педагог з вищою математично-природничою освітою, активна учасниця пластового руху *Уляна Сітницька* (1909–?) — до «Бібліографії фізичної географії західних областей УРСР». Доля цих картотек невідома. Натомість картотека «Бібліографія революційної боротьби 1848 р. на Західній Україні» (1 719 назв), яку збрала У. Сітницька, зберігається дотепер у відділі бібліографії і її використовують працівники бібліотеки і науковці.

Колішній висококваліфікований юрист, доктор права, художник *Юліан Заяць* (1880–1971) у 1946–1948 рр. підготував «Бібліографію історії міста Львова». До сьогодні цей покажчик у машинописі в двох випусках зберігається у фондах відділу бібліографії, залишається цінним джерелом і користується попитом у читачів. Матеріал, що налічує близько 2,5 тис. бібліографічних записів різними мовами, систематизовано за розділами: економіка, історія, культурне життя міста від найдавніших часів — до 1946 р. і т. д. У відділі бібліографії зберігаються також машинописи персонального бібліографічного покажчика «Матеріали до бібліографії академіка М. С. Возняка» та «Бібліографія соціалістичного будівництва Львівщини 1939–1949», які уклав Ю. Заяць. Спільною роботою О. Павенцького та Ю. Заяця був машинописний бібліографічний посібник «Матеріали до біобібліографії М. П. Драгоманова». Біографія та діяльність Ю. Заяця докладніше висвітлена у статті О. Купчинського [18].

Попри завантаженість науково-бібліографічною діяльністю, працівники відділу паралельно займалися і *консультативною роботою*. Так, у звітах за 1946–1947 рр. знаходимо відомості про те, що впродовж 1946 р. читачам було надано 289 бібліографічних довідок, з-поміж них 22 письмові. А в звіті за 1948 р. довідково-бібліографічну роботу вже виділено окремим пунктом. За рік бібліографи обслужили 1 435 відвідувань (4,5 в день), підготували 1 173 усні та 196 письмових довідок. У травні 1948 р. відділ отримав нове приміщення, куди було перенесено підручний фонд, який налічував близько 2,5 тис. од. зб.

Наприкінці 1949 — на початку 1950 рр. в академічних установах України було проведено структурні зміни і кадрові чистки. Відповідно до ухвали Президії АН УРСР та наказу № 94 від 25 травня директора А. Одухи було ліквідовано ряд кабінетів бібліотеки, а натомість утворено нові структурні підрозділи, серед них і відділ бібліографії [22]. За новим штатним розписом, запровадженим наказом директора № 163 від 8.IX., відділ складався з 5 осіб: *М. Бідненко** — головний бібліограф; *Я. Дашкевич*, *Ю. Заяць*, *О. Павенцький*, *В. Ольшевич* — бібліографи [23]. Хоча *Я. Дашкевича* не було офіційно призначено завідувачем відділу, саме він виконував функції керівника практично до звільнення 10 грудня 1949 р. Про це свідчить той факт, що план роботи відділу на листопад–грудень, датований 11 листопада 1949 р., підписаний саме ним як завідувачем відділу [44, арк. 37].

Убивство письменника *Я. Галана* спричинило хвилю репресивних заходів у Львові, які не оминули і Львівську філію Бібліотеки АН УРСР. У грудні 1949 р. було заарештовано і звільнено *Я. Дашкевича*, котрого звинуватили у зберіганні та розповсюдженні «контрреволюційної літератури» [19, с. XX]. А 18 січня 1950 р. директор видав наказ № 18 про скорочення штатів у бібліотеці відповідно до постанови Президії АН УРСР про скорочення штатів по всіх академічних установах. Наказ передбачав звільнення 17 осіб, здебільшого заслужених фахівців місцевого походження, серед них і колишніх учасників проекту «Українська книга 1798–1914» *У. Сітницької*, *О. Суховерського*, *І. Сімович*, *М. Штеліги*. До цього ж списку потрапив недавно зарахований у штат відділу бібліографії *Вацлав Ольшевич* [25]. «За власним бажанням» ще раніше був звільнений *О. Павенцький* [24].

* **Бідненко Микола Іларіонович** (1903–?) — українець, уродженець Донбасу, член ВКП(б). Заочно закінчив Ленінградський бібліотечний інститут ім. Н. Крупської (відділення політосвітньої роботи) і Ленінградський державний педагогічний інститут ім. Герцена (вечірнє відділення, історичний факультет). Працював пропагандистом, лектором, учителем і т. д. З 1944 р. замешкав у Львові, працював лектором, завідувачем бібліотекою Львівського технологічного інституту. З вересня 1949 р. призначений головним бібліографом, а з 21 лютого 1950 р. — завідувачем відділу бібліографії у Львівській філії Бібліотеки АН УРСР. Звільнений 14 січня 1953 р. за невиконання своїх службових обов'язків.

Отже, наприкінці 1949 — на початку 1950 р. відділ бібліографії втратив трьох своїх працівників. На 25 травня 1950 р. у його складі перебували: М. І. Бідненко (завідувач), І. О. Пашкевич, В. К. Зайко (бібліографи), Л. Т. Невірковець, Ю. С. Заяць (бібліотекарі) [26]. У 1951 р. доктор права, викладач Львівського Таємного університету, автор кількох наукових публікацій Ю. Заяць не був атестований «за відсутністю бібліотечної кваліфікації» і більше року працював на найнижчих посадах (помічником бібліотекаря, технічним бібліотекарем, палітурником). У 1953 р. з дозволу Атестаційної комісії він зайняв посаду старшого бібліотекаря відділу бібліографії, але через кілька місяців знову опинився на ставці бібліотекаря [32]. По-іншому складалась бібліотечна кар'єра І. О. Пашкевича (1888–1959). Здобувши вищу юридичну та філологічну освіту у Краківському та Львівському університетах, він займався педагогічною діяльністю. З встановленням радянської влади працював вченим секретарем Львівського державного університету, під час війни знаходився в евакуації у Сибіру. Можливо, це й забезпечило йому лояльність дирекції бібліотеки Львівської філії БАН УРСР, де він зміг у 1945 р. посісти місце завідувача відділу опрацювання. Масова «зачистка» старих кадрів обернулась для І. Пашкевича тільки переведенням на посаду бібліографа у відділ бібліографії, в якому він працював до виходу на пенсію в 1957 р. В особовій справі І. Пашкевича є чимало подяк дирекції за «бездоганну» чи навіть «зразкову ударну» виробничу роботу [31].

Одночасно з процесом заміни старих фахівців новими кадрами, здебільшого приїжджими з інших областей, відбувається переорієнтація роботи відділу на *довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування читачів*. Це знайшло своє відображення у положенні про відділ, складеному 1952 р. відповідно до ідеологічних приписів того часу [40], згідно з яким найважливіше завдання підрозділу полягало у «пропаганді вчення Маркса — Енгельса — Леніна — Сталіна, комуністичному вихованні трудящих, боротьбі з пережитками капіталізму в свідомості людей, активному сприянні державному та господарському будівництву, сприянні розвитку науки, культури, допомозі трудящим в оволодінні наукою і технікою». Штат відділу розширено до 10 осіб, коло обов'язків яких визначали посадові інструкції. Такий

кількісний склад (10-11-12 працівників) зберігався у відділі упродовж наступного десятиліття.

Працівники, прийняті до відділу у 50-х — на початку 60-х рр., були вже випускниками радянських вузів, за винятком *О. Д. Кізлика* (1910–2007), котрий закінчив Львівський університет (класична філологія) перед війною. Кілька осіб мали бібліотечну освіту. *В. О. Гуцин* (1922–1966) і *Т. О. Воробйова* (1928) закінчили Ленінградський бібліотечний інститут ім. Н. К. Крупської, *Є. М. Лазеба* (1922–2010) та *О. С. Львіна* (1923–?) — Московський державний бібліотечний інститут, *І. І. Шаповалов* (1923–1958) і *О. С. Коваленко* (1919–?) — Харківський бібліотечний інститут. *Є. Є. Кравченко* (1924–1997), крім вищої філологічної, мав середню спеціальну бібліотечну освіту. *М. П. Гуменюк* (1918–1988), *К. В. Слюсаренко* (1920–1994), *М. О. Мороз* (1923–2006), *Д. І. Салагуб* (1937) були дипломованими філологами, а *С. П. Костюк* (1927) — випускником історичного факультету Львівського державного університету. Деякі з них пробули у відділі недовго, інші ж, зокрема Олександр Данилович Кізлик, Катерина Василівна Слюсаренко, Євдокія Миколаївна Лазеба, пропрацювали багато років аж до виходу на пенсію і залишили про себе згадку як про сумлінних і фахових бібліографів.

У 1950–1952 рр. відділ очолював Микола Бідненко, єдиною перевагою котрого була належність до КПРС та революційно-бойові заслуги. Для директора А. Одухи цього виявилось достатньо, щоб довірити йому керівництво важливим відділом і навіть призначити в. о. директора бібліотеки на час своєї відпустки у липні 1950 р. [27]. Але організаторських талантів у М. Бідненка не виявилось, він був людиною малокомпетентною, інертною, до наукової роботи не здатною, серед працівників відділу авторитетом не користувався. Особова справа горе-завідувача рясніє численними задокументованими фактами, що негативно характеризують його як керівника, працівника і просто людину [30]. Наприкінці 1951 р. дирекція здійснила спробу зняти М. Бідненка з посади завідувача відділу бібліографії, але звільнити комуніста з роботи було не так просто. Подавши скарги до вищих інстанцій, він був тимчасово поновлений на посаді. Після додаткових перевірок Президією АН УРСР, комісіями ЦК, обкому, міськкому і Ленінського райкому КП України нарешті

був виданий наказ директора № 16 від 14 січня 1953 р. про звільнення М. Бідненка «як такого, що не забезпечив керівництво роботою основного наукового відділу бібліотеки та не виконав протягом 2-х років своєї планової науково-бібліографічної роботи» [28]. Деякий час обов'язки завідувача відділу тимчасово виконувала тодішній вчений секретар бібліотеки Зинаїда Ващекіна*, аж поки її не призначили в червні 1954 р. завідувачем відділу спецфондів [33, арк. 120]. Натомість відділ бібліографії очолив Михайло Гуменюк**, який обіймав цю посаду понад 30 років і зумів згуртувати колектив, який під його керівництвом працював стабільно і успішно виконував основні свої завдання [63].

Звіти відділу бібліографії за 1953–1962 рр. [53-61] вповні відображають напружений ритм роботи його працівників, які обслуговували читачів, виконували щорічно велику кількість усних і письмових довідок, надавали індивідуальні та групові консультації, виступали з лекціями, рефератами і бібліографічними оглядами, складали списки літератури до знаменних дат, допомагали в

* **Ващекіна Зинаїда Георгіївна** (1911–?) — росіянка, член ВКП(б), народилась у Гродно. Закінчила Київський інститут споживчої кооперації, працювала економістом. Після переїзду до Львова працювала у Воєнторзі та Миськкомунгоспі. У серпні 1947 р. отримала місце вченого секретаря у Львівській філії Бібліотеки АН УРСР. Періодично була т. в. о. заступника директора по науковій частині, обиралась секретарем парторганізації бібліотеки. В січні 1953 р. призначена т. в. о. завідувача відділу бібліографії, у червні 1954 р. очолила відділ спецфондів. У 1957 р. була звільнена з бібліотеки як така, що не забезпечила керівництво роботою відділу і своєю негідною поведінкою скомпрометувала себе перед колективом.

** **Гуменюк Михайло Прокопович** (1918–1988) — відомий український бібліограф, книгознавець, літературознавець, укладач та редактор низки бібліографічних покажчиків, автор монографії «Українські бібліографи XIX — початку XX ст.» (1969). Родом з Житомирщини, закінчив Житомирський учительський інститут і Львівський державний університет ім. І. Франка. Займався педагогічною діяльністю, працював інспектором бібліотечного сектору Львівського облліту. З 1947 р. — у Львівській філії Бібліотеки АН УРСР, де працював старшим бібліотекарем спецфонду, завідувачем газетно-журнального відділу. У 1952 р. призначений головним бібліотекарем відділу бібліографії, з 1954 до 1988 р. був його завідувачем.

організації книжково-ілюстративних виставок у бібліотеці. Великих витрат часу вимагало ведення численних (7-9) картотек, насамперед тематичної картотеки «Історичне минуле Західних областей УРСР» та багатогалузевої картотеки газетно-журнальних статей, яку систематично поповнювали друкованими картками, надісланими всесоюзною та республіканською Книжковими палатами, і власноруч виготовленими картками внаслідок щоденного перегляду і аналітичного розписування періодики. Велися також картотеки рецензій, прикнижкової бібліографії, назв художніх творів. Але першочергова увага приділялась картотекам матеріалів чергових з'їздів КПРС.

Бюлетені нових надходжень літератури, які готували працівники відділу, використовувались не тільки у бібліотеці, їх одержували партійні та державні органи, наукові інститути. Відділ інформував великі підприємства Львова про надходження до бібліотеки нової технічної літератури, подібні списки готувались для публікації у «Бюлетні техніко-економічної інформації» Львівського Раднаргоспу. З 1961 р. практикувалось інформування колгоспів області про новинки сільськогосподарської літератури [60, арк. 5]. Найважливіші показники довідково-бібліографічного обслуговування у 1953–1962 рр. відображено у таблиці.

Рік	Відвідування	Книговидача	Письмові довідки	Кількість працівників
1953	3200	8800	262	11
1954	3600	8590	263	11
1955	3265	10996	206	10
1956	3587	14267	215	10
1957	3985	18293	220	10
1958	4271	21712	228	10
1959	4522	24730	240	11
1960	5030	35839	240	11
1961	5040	36240	206	12
1962	5260	36800	170	11

Провадилась і науково-бібліографічна робота, проте її тематика зазнала суттєвих змін відповідно до нових політичних реалій та ідеологічних завдань [41, с. 239-243]. Про фундаментальні бібліографічні проекти загальнонаціонального значення не могло бути й мови. З огляду на вміст ідеологічно «шкідливої» літератури не опубліковано і цінні картотеки краєзнавчих матеріалів, які зібрали Ю. Заяць, У. Сітницька, О. Павенцький, про які вже згадувалось раніше. Деякі картотеки, щоправда, були виготовлені у формі машинописів, але призначались виключно для службового користування.

Цензурні обмеження негативно впливали не тільки на тематику, але й на повноту бібліографічних посібників, підготовлених у 50-х — на початку 60-х рр. Не випадково найбільш популярними жанрами у цей час були бібліографічні пам'ятки і рекомендаційні покажчики літератури, зорієнтовані на масового читача. Для підвищення якості видань та їх своєчасної підготовки завідувач відділу М. П. Гуменюк у звіті за 1959 р. вказав на доцільність виокремлення у підрозділі спеціальної групи бібліографів, яка б займалась науково-бібліографічною роботою [59, арк. 27].

Варто однак зауважити, що ідеологічна тематика, репрезентована окремими покажчиками літератури, присвяченими історії та політиці КПРС або ювілейним датам у житті радянського суспільства, не була визначальною. Основне місце серед виданих бібліографічних посібників посідали персоналії. Першочергова увага приділялась західноукраїнським письменникам-класикам, як-от: Ольга Кобилянська (1953, укл.: І. Шаповалов, Є. Кравченко), Василь Стефаник (1954, укл.: І. Шаповалов, А. Одуха), Лесь Мартович (1955, укл. М. Гуменюк), Марко Черемшина (1955, укл.: М. Гуменюк, Є. Кравченко), Юрій Федькович (1956, укл. М. Гуменюк). Одночасно бібліографи активно пропагували творчість прорадянських письменників нової доби: Ярослава Галана, Олександра Гаврилюка, Петра Козланюка, Степана Тудора. Вибірковий принцип подачі матеріалу, його спрощена систематизація, скорочений бібліографічний опис, передмови ідеологічного характеру достатньо негативно впливали на інформативність і бібліографічну вартість цих видань. Натомість у документі від

10 лютого 1957 р. маємо зовсім іншу оцінку: «З боку суто бібліографічного, роботи Львівської бібліотеки АН відзначаються гарним виконанням (грунтовне використання матеріалів, чітка структура, точний і повний бібліографічний опис, докладні і змістовні анотації) і стоять на рівні кращих радянських бібліографій» [7, арк. 10]. Така відмінність в оцінці бібліографічних посібників обумовлена різною шкалою вартостей і рівнем вимог у тодішній тенденційній та нинішній бібліографічній практиці.

1960 р. доробок відділу поповнило видання «Письменники радянського Львова», яке підготував М. Гуменюк за участю Є. Лазеби. В ньому опрацьовано матеріали до біобібліографій 39 осіб. До когорти радянських письменників укладач зарахував Юрія Шкрумеляка, Михайла Рудницького, Михайла Яцкова, проте з огляду на цензуру їх творчість була відображена з помітними лакунами. Значні та необґрунтовані пропуски у бібліографічному покажчику «М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький» (1962, укл.: М. Гуменюк, Є. Кравченко) стали підставою для критичних зауважень Я. Дашкевича, котрий зазначив, що укладачі «пропустили майже двісті наукових (переважно історичних і літературознавчих) та публіцистичних праць Головацького» [5, с. 76].

Крім літературних персоналій, були складені короткі бібліографічні покажчики двох відомих західноукраїнських вчених — філолога, книгознавця й музеєзнавця Іларіона Свенціцького (1956, укл.: О. Кізлик, Р. Луцик) та історика й книгознавця Івана Крип'якевича (1958, укл. О. Кізлик). Однак незначний обсяг покажчиків та цензурні обмеження не дозволили належним чином відобразити багатогранну наукову діяльність учених.

У 50-х рр. відділ врешті реалізував ідею поточного краєзнавчого покажчика. Започаткований бібліографічний щорічник «Соціалістична Львівщина» реєстрував книги, журнальні та газетні публікації, починаючи з 1951 р. Загалом вийшло 8 випусків, причому постійно змінювався колектив укладачів, серед яких були: З. Ващекіна, Т. Воробйова, М. Гуменюк, В. Гущин, О. Ільїна, О. Кізлик, О. Коваленко, Є. Кравченко, Є. Лазеба, М. Мороз, І. Пашкевич, І. Шаповалов. На початку 60-х рр. Львівська обласна бібліотека перебрала на себе видання цього краєзнавчого щорічника,

який, щоправда, виходив під назвою «Радянська Львівщина», а з 1988 р. — «Львівська область».

Натомість щорічний «Зведений покажчик періодичних видань капіталістичних країн, які одержують наукові бібліотеки міста Львова», що почав виходити у 1959 р., був спільним проектом трьох бібліотек міста: академічної, університетської і бібліотеки Політехнічного інституту (згодом обласної). Це видання, у підготовці якого брало участь кілька поколінь бібліографів, у свій час користувалось підвищеним попитом у читачів і успішно проіснувало до 1996 р. включно.

Заслуговує також на згадку ретроспективний бібліографічний покажчик краєзнавчого характеру «700 років м. Львова», який уклали у 1956 р. Т. Воробйов та Є. Лазеба. Важливо, що укладачі не обмежились тільки літературою радянського періоду, а подали чимало джерел XIX — першої половини XX ст. польською та німецькою мовами.

Окрему групу складають професійно-виробничі бібліографічні покажчики, адресовані спеціалістам різних галузей індустрії, що мали на меті пропаганду прогресивних технологій і передових методів роботи у промисловості, висвітлення досвіду кращих працівників та підприємств тощо. Більшість з них уклав І. Шаповалов у співавторстві з інженером А. Бельченком, зокрема: «Силове різання металу по методу токаря-новатора В. Колесова» (1955), «Автоматизація технологічних процесів у машинобудуванні» (1959). Деякі з цих видань публікувались російською мовою, як наприклад, «Типизация технологических процессов — основа прогресса советского машиностроения» (1956), «Специализация и кооперирование в промышленности СССР» (1958). Подавалась переважно література, видана в СРСР, однак на початку 60-х років у деяких бібліографічних покажчиках з'явилися і зарубіжні видання, надто якщо йшлося про технічне оснащення, автоматизацію та модернізацію устаткування підприємств. Спільно з проектно-конструкторським технологічним інститутом у 1963 р. бібліотека опублікувала два видання бібліографічного покажчика «Производственные объединения (фирмы)» (укл.: В. Гушин, В. Каменецкий). Детальніше цей напрям роботи обговорено у статті Н. Чернюк [64].

У 1955 р. вийшли два бібліографічні покажчики, які склали Є. Кравченко та І. Шаповалов («За збільшення виробництва кукурудзи» та «Матеріали до бібліографії з питань сільського господарства»), що цілком відповідало реаліям періоду хрущовських експериментів у сільському господарстві.

Характерний для того часу кон'юнктурний характер мав і бібліографічний покажчик «Радянська людина в космосі» (укл.: В. Гушин, О. Ільїна). Упродовж 1961–1965 рр. вийшло шість його випусків, кожен з яких був присвячений окремому космічному польоту, сьомий, останній випуск покажчика, приурочений п'ятилітньому ювілею знаменної для СРСР події. Очевидно, ця і подібна проблематика втратила актуальність з переходом бібліотеки у відомство Міністерства культури УРСР.

Одночасно з укладанням бібліографічних посібників працівники відділу публікувалися на шпальтах львівської преси, описуючи життя й цікаві починання колективу бібліотеки, інформуючи про тематичні та ювілейні виставки й інші заходи. Регулярно публікували рецензії на бібліографічні покажчики, які видали бібліотека та відділ зокрема. З середини 50-х рр. започатковано співпрацю з науковим збірником «Советская библиография», у якому публікувались З. Ващекіна, Є. Лазеба, І. Шаповалов, а найчастіше — завідувач відділу М. Гуменюк. Він надрукував тут кілька статей про українських бібліографів: І. О. Левицького (1955, вип. 41), М. Ф. Комарова (1957, вип. 47), О. М. Лазаревського (1960, № 4). Найповніше бібліографічна спадщина М. Гуменюка репрезентована у книзі Н. Ф. Королевич [17, с. 264-289].

Отже, відділ бібліографії, створений у структурі бібліотеки у серпні 1940 р., основну увагу зосередив на консультативно-бібліографічному обслуговуванні читачів. У перші повоєнні роки, незважаючи на невизначеність свого статусу, працівники відділу займалися переважно науково-бібліографічною роботою, опрацьовуючи репертуар української книги 1798–1914 рр., бібліографію української дитячої книги, матеріали до краєзнавчої бібліографії та інші теми.

У 1949 р. відділ було виокремлено в самостійну штатну одиницю, однак це не сприяло активізації його наукової роботи. Навпаки, відбувається переорієнтація на інформаційно-довідкове

обслуговування читачів і припинення серйозних науково-бібліографічних досліджень. Бібліографічні посібники, підготовлені у 50-х — на початку 60-х рр., які укладались відповідно до принципу партійності, були зорієнтовані на масового читача або ж призначались працівникам промислових підприємств чи сільського господарства. У 1963 р. з переходом бібліотеки у відомство Міністерства культури УРСР розпочався новий період в історії відділу бібліографії.

1. *Гудзович М.* Відділ наукової бібліографії і консультації / *Марія Гудзович* // Вільна Україна. — 1941. — 7 берез.
2. *Гудзович М. Л.* Стаття про життєвий і творчий шлях художника І. Труша // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 1099. — 21 арк.
3. *Гудзович М.* Творчість Франка в області драматургії / *Марія Гудзович* // Вільна Україна. — 1941. — 18 трав.
4. *Гуменюк М. П.* Підсумки необхідні : до проблеми створення повної бібліографії української книги / *М. Гуменюк* // Літературна Україна. — 1967. — 8 груд.
5. [*Дашкевич Я.*]. [Рецензія] / *С. Козаченко* // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР. — 1963. — № 5. — С. 75-76. — Рец. на кн.: М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький : бібліогр. покажч. / [скл.: *М. П. Гуменюк, Є. Є. Кравченко*]. — Львів, 1962. — 135 с.
6. До першої річниці визволення Західної України від гніту панської Польщі : бібліогр. покажч. / склали: *Генсьорський А. І., Тур'ян В. П.* ; ред. *Зайкин Я. І.* ; Львівський філіал Б-ки АН УРСР. — Львів : Друк. АН УРСР, 1940. — 44 с.
7. Довідка про результати перевірки науково-бібліографічної роботи від 10 лютого 1957 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 725. — 29 арк.
8. *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 1918–1941 / *Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко* ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 1998. — 336 с.
9. Звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за I кв. 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 51. — 6 арк.
10. Звіти про виконання плану роботи [відділу бібліографії] за жовтень–грудень 1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 26. — 3 арк.

11. Звіти про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за січень–лютий 1947 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 140. — 2 арк.
12. Звіти про роботу філіалу бібліотеки за 1946 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 90. — 99 арк.
13. Кабінет бібліографії // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5366. — Т. 1. — 58 арк.
14. Кабінет бібліографії // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5366. — Т. 2. — 166 арк.
15. Кабінет бібліографії // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. — Ф. 9 (Окремі надходження), од. зб. 5366. — Т. 3. — 134 арк.
16. Каталог виставки, присвяченої 85-ій річниці з дня смерті Адама Міцкевича / [вступ. ст. *Е. Усівич*]; Б-ка АН УРСР, Львівська філія. — Львів : Друк. АН УРСР, 1940. — 66 с. : іл.
17. *Королевич Н. Ф.* Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. / *Н. Ф. Королевич*. — Київ : Кн. Палата України, 1998. — 327 с.
18. *Купчинський О.* Юліян Заяць / *Олег Купчинський* // Вісник НТШ. — 2001. — Чис. 25. — С. 34-37.
19. Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945–1969) / [упоряд.: *Р. Дзюбан, Г. Сварник*]; НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника, Відділ іст. колекцій. — Львів : ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2009. — XXXVIII, 372 с., іл.
20. На шляху до створення репертуару української книжки : протокол наради, присвяченої складанню «Бібліографії української книги 1798–1914 рр.», яка відбулась в Бібліотеці АН УРСР 21-22 грудня 1945 р. / [підгот. тексту і прим. *Л. І. Льницької*; авт. вступ. ст. і відп. ред. *Я. Р. Дашкевич*]; АН УРСР, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Львів. відділення Археографічної комісії. — Львів, 1991. — 62 с.
21. Наказ [№] 69 по Філії Бібліотеки АН УРСР у Львові з дня 29 серпня 1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 2. — Арк. 102.
22. Наказ № 94 по Львівській Бібліотеці АН УРСР від 25.V.[19]49 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 203. — Арк. 99.
23. Наказ № 163 по Львівській Бібліотеці АН УРСР від 8 вересня 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 203. — Арк. 194.
24. Наказ № 15 по Львівській Бібліотеці АН УРСР від 16.I.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 261. — Арк. 18.
25. Наказ № 18 по Львівській Бібліотеці Академії Наук УРСР від 18 січня 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 261. — Арк. 21.

26. Наказ № 112-А по Львівській Бібліотеці Академії Наук УРСР від 25.V.1950 року // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 261. — Арк. 148.
27. Наказ № 134 по Львівській Бібліотеці Академії Наук УРСР від 26.6.1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 261. — Арк. 178.
28. Наказ № 16 по Львівській Бібліотеці Академії Наук УРСР від 14 січня 1953 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 425. — Арк. 16.
29. Наказ № 123 по Львівській Бібліотеці АН УРСР від 9 червня 1954 року // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 491. — Арк. 132.
30. Особові справи звільнених працівників бібліотеки за 1944–1970 рр. на «Ба-Бід» // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 136. — Арк. 177-227.
31. Особові справи звільнених працівників бібліотеки за 1944–1970 рр. на букви «Па-Під» // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 163. — Арк. 112-168.
32. Особові справи звільнених працівників бібліотеки за 1944–1970 рр. на «Ж-3» // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 148. — Арк. 215-274.
33. Особові справи звільнених працівників бібліотеки на б[укву] «В» за 1946–1970 рр. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 140. — Арк. 77-136.
34. Особові справи працівників бібліотеки ім. В. Стефаника, звільнених до 1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — О/с., т 2. — Арк. 13-21.
35. Особові справи працівників бібліотеки ім. В. Стефаника, звільнених до 1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — О/с., т 2. — Арк. 179-193.
36. Особові справи працівників бібліотеки ім. В. Стефаника, звільнених до 1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — О/с., т 5. — Арк. 305-312.
37. Особові справи працівників бібліотеки ім. В. Стефаника, звільнених до 1944 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — О/с., т 6. — Арк. 129-137.
38. План роботи відділу [бібліографії] на IV кв. 1940 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 25. — 3 арк.
39. Плани роботи відділу [бібліографії] на I-II кв. 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 50. — 2 арк.

40. Положення про бібліографічний відділ Львівської бібліотеки АН УРСР // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 399. — 3 арк.
41. *Пономаренко М.* Видавничий репертуар Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (1940–2008): еволюція ідеологічної парадигми / *Марта Пономаренко* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. — Львів, 2008. — Вип. 1 (16). — С. 237-252.
42. Репертуар української книги, 1798–1916 : матеріали до бібліографії / [упорядкув., підгот. до друку та прим. *Л. І. Ільницької, О. І. Хміль* ; наук. ред. *Я. Р. Дашкевич*] ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника; Ін-т укр. археографії та джерелознавства. — Львів, 1995–2005. — Т. 1-9.
43. *Рибчинська Н.* Бібліографія і бібліографи в академічній бібліотеці Львова у перші повоєнні роки / *Рибчинська Наталія* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. — Львів, 2002. — Вип. 9/10. — С. 50-57.
44. Річний план роботи бібліотеки на 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 207. — 86 арк.
45. Річний план роботи відділу [бібліографії] на 1947 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 139. — 2 арк.
46. Річний план роботи відділу [бібліографії] на 1948 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 179. — 4 арк.
47. Річний план роботи відділу [бібліографії] на 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. ім. Архів. — Оп. 1, од. зб. 294. — 4 арк.
48. Річний план роботи відділу [бібліографії] на 1960 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 905. — 4 арк.
49. Річний звіт про виконання плану роботи [відділу бібліографії] за 1946 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 97. — 15 арк.
50. Річний звіт про виконання плану роботи [відділу бібліографії] за 1948 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 180. — 8 арк.
51. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 295. — 3 арк.
52. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1951 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 295. — 3 арк.

53. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1953 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 467. — 9 арк.
54. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1954 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 530. — 14 арк.
55. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1955 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 584. — 15 арк.
56. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1956 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 659. — 12 арк.
57. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1957 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 724. — 10 арк.
58. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1958 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 785. — 12 арк.
59. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1959 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 845. — 28 арк.
60. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1961 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 971. — 12 арк.
61. Річний звіт про виконання плану роботи відділу [бібліографії] за 1962 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 1031. — 11 арк.
62. Річний звіт про роботу відділу [бібліографії] за 1949 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 1, од. зб. 239. — 5 арк.
63. Список особових справ працівників бібліотеки, звільнених в 1976–1990 рр. на букву «Г» // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. — Оп. 3-ос., од. зб. 247. — Арк. 221-230.
64. *Чернюк Н. Ф.* Бібліографічні видання з питань техніки / *Н. Ф. Чернюк* // Бібліотека та інформація : темат. зб. наук. праць. — Львів, 1973. — С. 82-87.
65. *Юрій Олексійович Меженко (1892–1969) : матеріали до біографії* / [уклад.: *Т. А. Ігнатова, Н. В. Козакова, Н. В. Стрішенець*; передм. *Ф. К. Сарани, І. Г. Шовкопляса*]. — Київ : НБУВ, 1994. — 175 с. — (Науково-довідкові видання з історії України ; вип. 31).